

Makalenin geliş tarihi: 06.12.2021
Makalenin kabul tarihi: 18.12.2021

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA OKUTULMAKTA OLAN
ALMANCA DERS KİTAPLARININ İLETİŞİMSEL YETİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ***

**THE RESEARCH OF GERMAN TEXTBOOKS BEING TAUGHT IN
SECONDARY SCHOOLS IN CONTEXT OF COMMUNICATIVE
COMPETENCE**

Hasan ÇELTİK**

Özet

Yabancı dil ve dolayısıyla da Almanca öğretiminde en önemli materyal olan ders kitabının konu edildiği araştırmada 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 9. sınıf ve üzerinde okutulan “Deutschstube” adlı Almanca ders kitabı incelenmiştir. Eklektik yönetime göre yapılan araştırmada amaç söz konusu ders kitabının iletişimsel yeti ve diğer standartlara uygun olup olmadığının belirlenmesidir. Bu doğrultuda teorik ve ampirik olmak üzere iki ana bölümden oluşan araştırmanın kuramsal bölümünde uygulama bölümü ve araştırma için gerekli bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda, dil, iletişim, dil ve iletişim arasındaki ilişki gibi konulara değinilmiştir. Konunun yabancı dil eğitimi ile bağdaştırmak amacıyla yabancı dil öğretiminde iletişimin öneminden bahsedilmiş ve yabancı dil eğitiminde iletişimsel yeti konusu aktarılmıştır. Bu bilgilerden sonra yukarıda olduğu gibi çeşitli bilim insanlarının tanımları ve ifadelerinden yararlanarak ders araç gereçleri ve bu araç gereçlerden özellikle ders kitabı ve ders kitabının önemi hakkındaki görüş ve düşüncelere yer verilmiştir. Ders kitabının nasıl olması gerektiği hakkındaki kriterlerden özellikle “Stockholm Kriterleri” Türkçeye çevrilerek tanıtılmıştır. Uygulama bölümünde ise “Deutschstube” adlı ders kitabı tanıtılmış ve “Stockholm Kriterleri” bağlamında incelenerek bir ders kitabının nasıl olması ve neler içermesi gerektiği konusundaki yeterlilikleri ve eksiklikleri belirlenerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alman Dili Eğitimi, Ders Kitabı İncelemesi, Stockholm Kriter Kataloğu

Abstract

In this study, in which the textbook, which is the most important material in foreign language and therefore German teaching, is the subject, the German textbook called “Deutschstube”, which was taught in the 9th grade and above in the 2015-2016 academic year, was examined. The aim of the research conducted according to the eclectic method is to determine whether the textbook in question complies with communicative skills and other standards. In this direction, the theoretical part of the research, which consists of two main parts as theoretical and empirical, includes the application part and the necessary information for the research. In this context, subjects such as language, communication, the relationship between language and communication are mentioned. In order to reconcile the subject with foreign

* Bu makale Hasan ÇELTİK tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Altan ALPEREN danışmanlığında tamamlanan “Ortaöğretim Kurumlarında Okutulmakta Olan Almanca Ders Kitaplarının İletişimsel Yeti Bağlamında İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara. hasanceltik@hotmail.com

language education, the importance of communication in foreign language teaching has been mentioned and the subject of communicative competence in foreign language education has been conveyed. After this information, by using the definitions and expressions of various scientists, as above, the opinions and thoughts about the course materials and the importance of these tools, especially the course book and the course book, are given. Among the criteria about how the textbook should be, especially the “Stockholm Criteria” were translated into Turkish and introduced. In the application part, the textbook named “Deutschstube” was introduced and examined in the context of “Stockholm Criteria”, the qualifications and deficiencies of how a textbook should be and what it should contain were determined and evaluated.

Keywords: German Language Education, Textbook Review, Stockholm Criteria Catalogue

GİRİŞ

İletişim kavramı insanlığın varoluşundan itibaren kişiler arası iletişimin gerçekleşmesi için gerekli bir olgudur. Gelişen dünyayla birlikte toplumlar arası ilişkiler de gelişmeye başlamış ve söz konusu toplumlar arası ilişkiler de iletişim aracılığıyla kurulmaya başlanmıştır. Küreselleşen dünyamız da toplumların böyle bir yaklaşım biçimini benimsemek zorunda olduğunu kanıtlamaktadır (Aktaş, 1996: 8). Doğan da (1996: 11) ülkeler arasında sınırların kalktığı, rekabetin hızlandığı, iletişim araçlarıyla anında her noktasına ulaşılan dünyamızda yabancı dil öğrenmenin gerekliliğini ve zorunluluğunu savunmakta ve küreselleşen ve küçülen dünyamızda insanlar arası ilişkinin konuşularak ve yazılarak sağlandığını, bunu da karşılıklı ortak dil ile gerçekleştireceğini savunmaktadır.

20. yüzyılın son döneminde gerçekleşen toplumsal ve teknolojik gelişmeler kuşkusuz 21. yüzyılda da yaşamın her alanında yeni yapılanmalara yol açacaktır. Yeni oluşumlar insanlar ve toplumlar arası iletişimi de kaçınılmaz bir biçimde yoğunlaştırmaktadır. Bu durum ise yabancı dil bilmenin gereğini ağırlıklı olarak ortaya çıkarmaktadır. Bugün çağa ayak uydurmak için yabancı dil bilgisi bir zorunluluğa dönüşmüştür (Gür, 2004: 1).

Globalleşen dünyada her geçen gün önemi artan ve bizi her yönüyle ilgilendiren iletişim kavramını ve bu kavramın yabancı dil öğretimindeki yerini ve nasıl geliştirilebileceğini inceleyeceğiz.

Çalışmada, önce 'dil nedir', 'iletişim nedir' sorularına cevap aranacak, dil-iletişim arasındaki ilişki incelenecek; dilbilim açısından yabancı dil eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler, yabancı dil öğretim sürecinde iletişimsel yaklaşım, 'iletişimsel yetinin kuramsal tanımları, yabancı dil öğretimindeki algılanışı, gelişimi, yabancı dil öğretim sürecindeki rolü, etkileri ve gerekliliği ele alınacak; bu bağlamda ders kitabı incelemesine yönelik uygulamalar sunulacaktır.

1. DİL-İLETİŞİM

Günümüze kadar büyüü hala tam olarak çözülemeyen “dil” mefhumu hakkında binlerce araştırma yapılmış ve bu araştırmaların hemen hemen hepsinde dilin çok karmaşık bir sistem olduğu tespit edilmiştir. Dilin sözlükte yer alan tanımına bakıldığında “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma” (TDK Türkçe Sözlük, 1992: 374) olarak yer almaktadır. Koçak, (2019: 507), “insanların birbirleriyle iletişim kurmaları, anlaşabilmeleri için en önemli unsur şüphesiz dildir” şeklinde dilin öneminden bahsetmektedir.

Çalışmanın ana konusunu oluşturan “yabancı dil eğitiminde iletişimsel yaklaşım” kavramını ele almadan önce “iletişim” ve “yabancı dil” kavramlarına da değinmek yararlı olacaktır. Bunların ilki çağımızda da çok popüler olan “iletişim” kavramıdır. Bilgi çağı, iletişim çağı hemen hemen her kitle iletişim cihazlarında, basında vs.

karşımıza çıkmaktadır. Çok boyutlu ve çok geniş anlamı olan “iletişim” burada sadece eğitimsel açıdan ele alınacaktır.

Eğitim Terimleri Sözlüğünde (1974) iletişim: “Bir düşüncenin, bir duygunun yüz anlatımı, el, kol ve baş hareketleri, konuşma yoluyla ya da yazı, telefon, radyo, televizyon gibi bildirişim araç ve gereçlerinden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye iletimi.” şeklinde yer almaktadır.

Bolat, “Eğitim Örgütlerinde İletişim” başlıklı çalışmasında Eğitimde İletişim Kavramı başlığı altında iletişim kavramını çok yönlü ve çok boyutlu olarak ele almıştır (1996: 75): “Eğitim örgütlerinin girdisi ve çıktısı insan olduğundan, diğer örgütlere göre eğitim örgütlerinde iletişim daha da önem taşımaktadır. Yöneticilerin, öğretim elemanlarının ve diğer çalışanların, öğrencilerin ve velilerin birbirlerine karşı eylemleri, sözlü anlatıma dönüşsün ya da dönüşmesin, bir yanıla ya da tümüyle iletişimsel eylemlerdir.”

Ayrı ayrı incelenen “Dil” ve “İletişim” kavramlarının birbirleriyle ayrılmaz bir bütün olduğu bilinmektedir. Dil olmadan iletişim sade ve yavan kalmakta iken iletişim olmadan dilin amacı zaten gerçekleşmemiş olur.

1.1. İletişimsel Yeti

Aktaş’a göre (2005: 90-91), “İletişimsel yeti, bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgiler ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı olarak kullanılmasını gerektirmektedir. Bu yeti yalnızca dilbilimsel ve toplumbilimsel iletişim ve etkileşim kurallarını değil, aynı zamanda iletişim olayları ile etkileşim işlemlerinin bağlam ve içeriğinin temelini oluşturan kültürel kuralları ve bilgileri de içermektedir. Yine bu yeti her hangi bir dilin yalnızca dil örgüsünü bilmeyi gerektirmemektedir. İletişimsel yeti belli bir durumda kime ne söyleneceğini ve onun uygun olarak nasıl söyleneceğini de bilmeyi gerektirmektedir.

2. DERS KİTABININ ÖNEMİ

Ders kitabı, eğitim-öğretim sürecinin en önemli etkeni olamasa bile, en merkezi unsuru konumundadır. Çünkü söz konusu sürecin çok büyük bir bölümü ders kitapları aracılığıyla yürütülmektedir (Kalkan, 2016: 4). Bu araştırmanın da odak noktasını oluşturan ders kitapları, nitelikli bir yabancı dil eğitimi için son derece önemlidir. Güneş (2002: 2), “Ders kitapları tüm dünyada en geniş kullanıma sahip basılı ürünlerdir. Ayrıca, ders kitapları eğitim sürecinde bilgi edinmenin temel aracıdır ve kullanımı oldukça kolaydır” ifadeleri ile konunun önemini vurgulamaktadır.

Ders kitaplarının önemine öğretmenler açısından yaklaşan Yalçın (1994), “bilginin en kısa yoldan sistemli bir biçimde öğrenciye kazandırılacak hâle getirilmesini ve öğrencisinin öğrendiklerini uygulayarak, yeni araştırmalara yönelmesini isteyen öğretmen, bu amaçlarının hayatiyet kazanmasında en önemli desteği, ders kitabından görmektedir” demektedir.

2.1. Ders Kitabı İncelemeleri ve Kriterler

Hangi ders, hangi sınıf olursa olsun ders kitabı eğitimin-öğretimin her seviyesinde kullanılan vazgeçilmez bir eğitim aracıdır (Yalın, 1999). Günümüzde öğretmenlerin öğrenenleri aktif hale getirmelerinde, öğretim materyallerinden yararlanmaları da önem taşımaktadır (Yelken, 2009: 153).” (bkz. Oruç ve Yavuz, 2013: 399)

Yabancı dil eğitimi alanında da ders kitapları aynı oranda önemlidir. Bu nedenle YÖK, ilk defa 2001-2002 yılında Yabancı Dil Eğitimi Bölümü dâhil olmak üzere tüm öğretmen yetiştiren bölümlere “Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Dersi” koymuştur. Bu dersin amacı öğretmen adaylarına mesleğe başlamadan önce

ileride kullanacakları kitaplarını tanıma fırsatı vermek ve daha da önemlisi onları öğretim durumuna ve öğrenci ihtiyaçlarına en uygun ders kitabını seçme becerisiyle donatmaktır (Yanpar ve Yıldırım, 1999).

Öte yandan ders kitapları için çeşitli kriterler geliştirilmiştir. Ders kitapları için geliştirilecek ölçütler şu başlıklar altında incelenebilir (Küçükahmet, 2011):

1. Ders Kitabının Fiziksel Özellikleri

- 1.1. Görünüş
- 1.2. Renk
- 1.3. Ders Kitabında Bulunması Gereken Bilgiler
- 1.4. Boyut
- 1.5. Yazı Büyüklüğü

2. Ders Kitabında Eğitsel Tasarım

- 2.1. Kazanımlar (Amaçlar) Açısından
- 2.2. Muhteva (İçerik) Açısından
- 2.3. Öğretme-Öğrenme Süreci Açısından
- 2.4. Ölçme ve Değerlendirme Açısından

3. Ders Kitabında Görsel Tasarım

4. Ders Kitabında Dil ve Anlatım

2.2. Stockholm Kriter Kataloğu

Yukarıda bahsedilen kriterlerin daha detaylandırılması konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada ise uluslararası bir ölçek kullanılacaktır. Çalışmanın uygulama bölümünde örneklem olarak seçilen ders kitabının da değerlendirme kriterlerini oluşturacak olan "Stockholm Kriter Kataloğunu", 1985 yılında Alman Profesör Hans Jürgen Krumm, Norveç'teki Upsala Üniversitesi ve Goethe Enstitüsü bünyesinde oluşturulan bir komisyonla geliştirmiştir.

Adı geçen katalog şu şekildedir:

Stockholm Kriter Kataloğu

a) Ders Kitabının Yapısı

Mutlaka olmalı:

- Metin kısmı
- Çalışma kısmı/Çalışma kitabı
- Dilbilgisi kısmı (Ya ders kitabının içerisinde ya da ayrıca)
- Kelime dizini
- Ses kaydı

Ayrıca şunlarda var mı?

- Şarkı transkripsiyonların, alıştırmaların, oyunların, resimlerin ve materyallerin olduğu öğretmen el kitabı
- Ekranaya veya duvara yansıtılacak materyaller
- Ekstra ses kayıtları (gerçek hayattan kesitlerin veya şarkıların vs. olduğu)
- Alıştırmaların çözümleri
- Sınavlar

b) Sayfa Düzeni

- Dış görünüşsel dizgi etkili mi?
- Ünitelerin ve sayfaların dizaynı net mi?
- Grafikselsel dizayn (fotoğraf, çizimler) motive edici mi?
- Materyaller iyi işlenmiş ve dayanıklı mı?
- Resim ve metin pedagojik açıdan birbiriyle uyumlu mu?

c) Müfredatla uyumluluk

- Ders kitabının anlayışı müfredatın taleplerini yerine getiriyor mu? (örn. genel amaçlar, iletişimsel öğrenme hedefleri)

d) İçerik - Ülkebilgisi

Bu konu ile ilgili metinler ders kitabında yer alıyorsa; aşağıdaki kriterler yer alıyor mu?

- Konu ile ilgili mi?
- Yansız mı?
- Yaş grubuna uygun mu?
- Dengeli mi?
- Soruna yönelik mi?
- Eğlenceli mi?
- Çeşit açısından zengin mi?
- Karşılaştırmalı kültür bakış açısı dikkate alınmış mı?

104

1) Ders kitabında yer alan insanlar

- Öğrencilerin kendilerini özdeşleştirecekleri kişiler var mı?
- Öğrencilerin ilgilerini çekecek insanlar var mı?
- Ders kitabında kadın ve erkeklere eşit düzeyde yer verilmiş mi?
- Klişelerden kaçınılmış mı? (kadınların sadece ev hanımı olarak gösterilmesi gibi)

2) Ders kitabında günlük yaşam

- Şehir ve köydeki hayat gösterilmiş mi?
- Ailedeki, okuldaki, işteki ve boş zamanlardaki hayat konu edilmiş mi?
- Toplumun farklı kesimlerinden, tabakalarından insanlar yer alıyor mu?
- Almanca konuşulan tüm ülkelerin günlük yaşam kültürlerine yer verilmiş mi?

3) Coğrafya ve ekonomik yaşam

- Ders kitabı coğrafya ve ekonominin sunulmasıyla ilgili harita ve fotoğraflar içermekte midir? (arazi türlerinin çokluğu, endüstri vs.)

4) Toplum (siyasi, ekonomik ve toplumsal ilişkiler)

- Almanca konuşulan ülkelerin farklı siyasi sistemleri tanıtılmış mı?
- Almanca konuşulan ülkelerin farklı ekonomik sistemleri ve yaşam şartları konu edilmiş mi?

- Ders kitabı güncel konulara yer vermekte midir, örn. Çevre ile ilgili sorular, iş hatayı (işsizlik), bilgisayar toplumu, Almanca konuşulan ülkeler ve dili öğrenen kişilerin anavatanları arasındaki ticari ilişkiler?

5) Kültür

- Bayramlar, gelenek ve görenekler tanıtılmış mı?
- Sanat, müzik, tiyatro ve film ne ölçüde konulara dâhil edilmiş?
- Gençlik ve alternatif kültür de yer almakta mıdır?

6) Edebiyat

-Ders kitabında edebi eserler de tanıtılıyor mu? (şiirler, kısa hikâyeler vs.)

7) Tarih

- Önemli tarihi bilgiler gösteriliyor mu? (örn. Almanca konuşulan ülkeler ile dili öğrenen kişilerinin anavatanlarını etkileyen bilgiler)

8) Kendi ülkenin konu edilmesi

Ders kitabı şu olanakları sağlıyor mu?

a) Almanca konuşulan ülkeler ile kişinin kendi ülkesi arasındaki özel ilişkilerin tartışılmasına,

b) Kişinin kendi ülkesindeki örn. gelenek ve görenek, ekonomi, sosyal güvence gibi konuları Almanca ifade edebilmesine.

e) Dil

1) Ders kitabı standart dille uyumlu mu?

- Ders kitabı dil çeşitlilikleri ile ilgili örnekler veriyor mu? (sokak dili, gençlik dili, reklam dili, alan dili, edebi dil)

- Ders kitabındaki dil o anki duruma uygun mu? ve bir bağlam içerisinde yer almakta mı?

- Ders kitabı metin türlerindeki çeşitlilikleri içermekte midir? (diyaloglar, anlatıcı metinler, alan metinleri, gazete metinleri vs.)

- Ders kitabı ilgili dilin dinlenmesi, okunması, konuşulması ve yazılması ile ilgili yeterli materyal bulunduruyor mu?

- Kullanılan dil gerçek hayattaki gibi mi? yoksa yapay mı durmakta? (Kitap dili)

- Kullanılan dil ilgili seviye için çok zor mu (çok fazla yeni kelime, karmaşık cümleler)? veya kolay mı? (sıkıcı)

- Birbirleriyle bağlantılı metinler var mı? (kısa ve uzun metinler arasındaki dengeli ilişki)

- Önemli konuşma durumları diyaloglarla verilmiş mi?

- Farklı dil işlevleri belirginleştirilmiş mi?

- Ders kitabı metinleri yaratıcı bir çalışmanın sürdürülmesine teşvik ediyor mu? (tartışma, kendi metnini yazma, dramatize etme vs.)

- Metinler dilin duygusal ifade olanaklarını da devam ettiriyor mu? (bunun içerisine oyunlar, şarkılar ve şiirler için hazır bulunuşluk, aynı zamanda sevinç, kızgınlık ve korku gibi ifadeler de dâhil)

- Sözcük ve ifadeler yeterince açıklanmakta mıdır?

- Dilsel akrabalıklar kolay öğrenme amacıyla kullanılmış mıdır?

- Kültürel-dilsel farklılıklar dikkate alınmış mıdır? (örn. sen-siz ilişkisi)

2) Telaffuz ve vurgulama

- Telaffuz ve vurgulama ile ilgili sorunlar sistematik bir şekilde konu edilmiş midir?
- Karşıtsal zor sesler özellikle dikkate alınmış mıdır?
- Vurgu yardımı yapılmış mıdır? (örn. renk, koyu yazma)

3) Ses kayıtları

- Kayıtlar gerçek hayattaki gibi mi?
- Dil çeşitlilikleri de var mı? (örn. farklı konuşmacılar, muhtemel farklı diyalektler)

f) Dil Bilgisi

- Metinler gramer yapısı dikkate alınarak mı yapılandırılmış?
- Metinler iletişimsel bakış açısına göre mi seçilmiş?
- Ders kitabı içerisinde sistematik bir dil bilgisi ilerleyişi var mı? İletişimsel dilbilgisi de dikkate alınmış mı?
- İlerleme yatay mı, dikey mi?
- Dilbilgisel sorunlar tekrarlanıp detaylandırılıyor mu?
- Ders kitabında dilbilgisel bir sistematik bakış var mıdır? (özellikle başlangıç düzeyi için)
- Ders kitabı genel ve ayrıntılı bir dil bilgisel temsile gönderme yapıyor mu?
- Almanca ders kitabındaki yapılar aynı ana dildeki gibi bir ders gibi anlatılıp inceleniyor mu?
- Bu esnada öğrencilerin bildikleri dilbilgisel bir teori kullanılıyor mu?
- İlk kez kullanılıyorsa, dilbilgisi kavramları açıklanıyor mu?
- Dilbilgisi kuralları veriliyor mu? Örneklerle ve ana dil ile karşılaştırılarak?

g) Alıştırmalar

1) Talimatlar

- Talimatlar açık mı?
- Talimatlar hangi dilde yazılmış
- Öğrencilere nasıl hitap ediliyor? (Sen/Siz)

2) Beceriler

- Tüm beceriler eşit düzeyde yer almakta mı?

3) Alıştırma Tipleri

- Hangi alıştırma tipleri yer almakta?
- Alıştırmalar sistematik bir şekilde kurgulanmış mı?
- 1. Anlama (dinleme-okuma)
- 2. Geri bildirim (konuşma-yazma)
- 3. Önceden verilmiş roller ve durumlara göre konuşma ve yazma
- 4. Serbest ifade (yazılı ve sözlü)

4) Alıştırma şekilleri

- Alıştırma şekilleri çeşitlendirilmiş mi?
- Yaratıcı alıştırmalar vurgulanmış mı?
- Alıştırmalar birlikte çalışmayı özendiriyor mu? Eşli veya grup çalışmaları var mı?
- Alıştırmalar özerk öğrenme ve çalışmayı teşvik ediyor mu?

5) Bağlantı

- Metin kısmı, dilbilgisi ve alıştırma kısmı arasında dilsel ve konu açısından birbağlantı varmı?

6) Bölümleme

- Heterojen gruplar içerisinde bir bölümleme yapmak için yeterince farklı türdealıştırmalar var mı?

7) Tekrar

- Sistemantik tekrarlar var mı?
- Yeteri kadar alıştırma seçeneği var mı?

2.3. Deutschstube adlı ders kitabı

Kuramsal bölümde çeşitli açılardan ele aldığımız kuramlar ve tanımlar ışığında inceleyeceğimiz “Deutschstube” adlı Almanca ders kitabı 2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren ortaöğretim 9. sınıftan itibaren kullanılmak üzere Özgün Matbaacılık tarafından basılmıştır. Fadime İNCEBEL, Fatma BALKAN ve Mevlüt DÜLGER tarafından yazılan ders kitabının editörlüğü Yrd. Doç. Dr. Meltem EKTİ ve Dr. Florian HERTSCH tarafından yapılmıştır. 2015 yılında Ankara’da basılan kitapta Fatih GÜNDÜZ Program Geliştirme Uzmanı, Banu ÖZDEMİR Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı, MustafakARA Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı olarak görev yapmışlardır. Toplam 160 sayfalık kitabın oluşmasında görsel açıdan Görsel Tasarım Uzmanları Erhan DÜNDAR ve Fatih SAĞLAM’ın yanı sıra Grafik Tasarım Uzmanı olarak N. Özgül ÜNAL’ın isimleri ilgili sayfada karşımıza çıkmaktadır.

İnceleyeceğimiz ders kitabının ön kapağında sarı, kırmızı ve siyah renklerin tonlarından oluşan bir fon üzerinde Alman ve Türk devletlerin haritaları yer almaktadır. Adeta ikikomşu gibi yan yana resmedilmiş haritalar iki ülkenin bayraklarıyla karşımıza çıkmakta ve her iki ülke arasında boğaz köprüsü bir köprü görevi üstlenmektedir. Avrupa KonseyiYabancı Diller Ortak Başvuru Metni’nin öngördüğü şekilde kitabın A1.1 düzeyinde olduğuAvrupa Birliği haritası içerisinde bir daire şeklinde kitabın başlığının sağ altında yer almaktadır. “Deutschstube” başlığı ve dil seviyesi haricinde kapakta herhangi bir ekstra bir bilgiye rastlanmamaktadır. Sırt kısmında “Deutschstube A1.1” yazısının yer aldığı kitabın arka kapağında kırmızı fon üzerinde yukarıda Fatih projesinin adı, MEB 147 iletişimmerkezinin numarası ve “%100 Okuyan Üreten Türkiye” yazıları yer alırken; ortada “Ekmeğinizi israf etmeyin, tasarruf edin” sloganıyla Türkiye Mahsulleri Ofisi (TMO)’unbilgilendirici posterini yer almakta ve en altta da ilgili kitabın Milli Eğitim Bakanlığıncaücretsiz olarak verildiği ve para ile satılmayacağı uyarısı yer almaktadır.

2.4. Deutschstube adlı ders kitabının Stockholm Kriter Kataloğu açısından incelenmesi

Bu bölümde, araştırmanın ana konusunu oluşturan “Deutschstube” adlı Almanca ders kitabı bir önceki bölümde sadece kriterler bazında sıraladığımız Stockholm Kriter Kataloğundaki kriterlere uyup uymadığı veya hangi ölçüde uyduğu açısından incelenecektir.

Ders kitabının değerlendirme kriterlerini oluşturacak olan “Stockholm Kriter Kataloğunu”, 1985 yılında Alman Profesör HansJürgenKrumm, Norveç'teki Upsala Üniversitesi ve Goethe enstitüsü bünyesinde oluşturulan bir komisyonla geliştirmiştir.

Adı geçen kataloğa göre “Deutschstube” adlı ders kitabının değerlendirilmesi:

<u>Stockholm Kriter Kataloğu</u>	<u>“Deutschstube” adlı Almanca ders kitabı</u>
---	---

a) Ders Kitabının Yapısı

<u>Mutlaka olmalı:</u>	
- Metin kısmı	Ders kitabında kullanılacak çeşitli metinler bulunmaktadır.
- Çalışma kısmı/Çalışma kitabı	Ders kitabına entegre olarak bir çalışma kitabı da mevcuttur.
- Dilbilgisi kısmı (ya ders kitabının içerisinde ya da ayrıca)	Dilbilgisi ile ilgili yerler mevcut ama dilbilgisinin anlatıldığı bir bölüm yer almamaktadır.
- Kelime dizini	Kelime dizini yer almamaktadır.
- Ses kaydı	Ses kaydına rastlanmamaktadır.
<u>Ayrıca şunlarda var mı?</u>	
- Şarkı transkripsiyonların, alıştırmaların, oyunların, resimlerin ve materyallerin olduğu öğretmen el kitabı	Ders kitabı ile ilgili herhangi bir öğretmen el kitabı bulunmamaktadır.
- Ekranaya veya duvara yansıtılacak materyaller	Ekstra bir materyal yer almamakta.
- Ekstra ses kayıtları (gerçek hayattan kesitlerin veya şarkıların vs. olduğu)	Herhangi ekstra bir ses kaydı yer almamakta.
- Alıştırmaların çözümleri	Alıştırmaların çözümleri bulunmamaktadır.
- Sınavlar	Sadece ünite sonu sınavı var.

b) Sayfa Düzeni

- Dış görünüşsel dizgi etkili mi?	Dizginin çok etkili olduğu söylenemez. Bazı yerler sıkıştırılmış gibi çok karmaşık. (Örn. 2.1.3., 2.2.9., 2.2.10, 3.2.5., 3.2.6. vs.)
- Ünitelerin ve sayfaların dizaynı net mi?	Sayfa ve ünite dizaynları birbirleriyle tutarlı değil.
- Grafikselle dizayn (fotoğraf, çizimler) motive edici mi?	Birçok çizim ve özellikle de fotoğraflar net değil ve motive edici de değil.
- Materyaller iyi işlenmiş ve dayanıklı mı?	Materyaller dayanıklı değil.

- Resim ve metin pedagojik açıdan birbiriyle uyumlu mu?	Resimler metinlerle alakalı.
---	------------------------------

c) Müfredatla uyumluluk

- Ders kitabının anlayışı müfredatın taleplerini yerine getiriyor mu? (örn. genel amaçlar, iletişimsel öğrenme hedefleri)	Genel olarak getirirse de özellikle dinleme kayıtlarının olmaması büyük bir eksiklik
---	--

d) İçerik - Ülke Bilgisi

Bu konu ile ilgili metinler ders kitabında yer alıyorsa; aşağıdaki kriterler yer alıyor mu?

- Konu ile ilgili mi?	Evet
- Yansız mı?	Evet
- Yaş grubuna uygun mu?	Evet
- Dengeli mi?	Evet
- Soruna yönelik mi?	Evet
- Eğlenceli mi?	Kısmen
- Çeşit açısından zengin mi?	Kısmen
- Karşılaştırmalı kültür bakış açısı dikkate alınmış mı?	Evet

1) Ders kitabında yer alan insanlar

-Öğrencilerin kendilerini özdeşleştirecekleri kişiler var mı?	Hayır
- Öğrencilerin ilgilerini çekecek insanlar var mı?	Kısmen
- Ders kitabında kadın ve erkeklere eşit düzeyde yer verilmiş mi?	Evet
- Klişelerden kaçınılmış mı? (kadınların sadece ev hanımı olarak gösterilmesi gibi)	Evet

2) Ders kitabında günlük yaşam

- Şehir ve köydeki hayat gösterilmiş mi?	Kısmen
- Ailedeki, okuldaki, işteki ve boş zamanlardaki hayat konu edilmiş mi?	Evet
- Toplumun farklı kesimlerinden, tabakalarından insanlar yer alıyor mu?	Kısmen
- Almanca konuşulan tüm ülkelerin günlük yaşam kültürlerine yer verilmiş mi?	Hayır

3) Coğrafya ve ekonomik yaşam

- Ders kitabı coğrafya ve ekonominin sunulmasıyla ilgili harita ve fotoğraflar	Hayır
--	-------

İçermekte midir? (arazi türlerinin çokluğu, endüstri vs.)	
4) Toplum (siyasi, ekonomik ve toplumsal ilişkiler)	
- Almanca konuşulan ülkelerin farklı siyasi sistemleri tanıtılmış mı?	Hayır
- Almanca konuşulan ülkelerin farklı ekonomik sistemleri ve yaşam şartları konu edilmiş mi?	Hayır
- Ders kitabı güncel konulara yer vermekte midir, örn. Çevre ile ilgili sorunlar, iş hayatı (işsizlik), bilgisayar toplumu, Almanca konuşulan ülkeler ve dili öğrenen kişilerin anavatanları arasındaki ticari ilişkiler?	Hayır
5) Kültür	
- Bayramlar, gelenek ve görenekler tanıtılmış mı?	Evet
- Sanat, müzik, tiyatro ve film ne ölçüde konulara dâhil edilmiş?	Yeterli ölçüde yer verilmiş.
- Gençlik ve alternatif kültür de yer almakta mıdır?	Kısmen
6) Edebiyat	
-Ders kitabında edebi eserler de tanıtılıyor mu? (şiirler, kısa hikâyeler vs.)	Kısmen (sadece Bremen Mızıkacıları)
7) Tarih	
- Önemli tarihi bilgiler gösteriliyor mu? (örn. Almanca konuşulan ülkeler ile dili öğrenen kişilerinin anavatanlarını etkileyen bilgiler)	Hayır
8) Kendi ülkenin konu edilmesi	
Ders kitabı şu olanakları sağlıyor mu?	
a) Almanca konuşulan ülkeler ile kişinin kendi ülkesi arasındaki özel ilişkilerin tartışılmasına,	Hayır
b) Kişinin kendi ülkesindeki örn. gelenek ve görenek, ekonomi, sosyal güvence gibi konuları Almanca ifade edebilmesine.	Kısmen (Sadece dini bayramlara)

e) Dil

1) Ders kitabı standart dille uyumlu mu?	
- Ders kitabı dil çeşitlilikleri ile ilgili örnekler veriyor mu? (sokak dili,	Hayır

gençlik dili, reklam dili, alan dili, edebi dil)	
- Ders kitabındaki dil o anki duruma uygun mu ve bir bağlam içerisinde yer almakta mı?	Evet
- Ders kitabı metin türlerindeki çeşitlilikleri içermekte midir? (diyaloglar, anlatıcı metinler, alan metinleri, gazete metinleri vs.)	Evet
- Ders kitabı ilgili dilin dinlenmesi, okunması, konuşulması ve yazılması ile ilgili yeterli materyal bulunduruyor mu?	Hayır
- Kullanılan dil gerçek hayattaki gibi mi? yoksa yapay mı durmakta? (Kitap dili)	Genelde kitap dili
- Kullanılan dil ilgili seviye için çok zor mu (çok fazla yeni kelime, karmaşık cümleler) veya kolay mı?	İlgili seviye için uygun.
- Birbirleriyle bağlantılı metinler var mı? (kısa ve uzun metinler arasındaki dengeli ilişki)	Hayır
- Önemli konuşma durumları diyaloglarla verilmiş mi?	Evet
- Farklı dil işlevleri belirginleştirilmiş mi?	Kısmen
- Ders kitabı metinleri yaratıcı bir çalışmanın sürdürülmesine teşvik ediyor mu? (tartışma, kendi metnini yazma, dramatize etme vs.)	Kısmen
- Metinler dilin duygusal ifade olanaklarını da devam ettiriyor mu? (bunun içerisinde oyunlar, şarkılar ve şiirler için hazır bulunuşluk, aynı zamanda sevinç, kızgınlık ve korku gibi ifadeler de dâhil)	Hayır
- Sözcük ve ifadeler yeterince açıklanmakta mıdır?	Hayır
- Dilsel akrabalıklar kolay öğrenme amacıyla kullanılmış mıdır?	Hayır
- Kültürel-dilsel farklılıklar dikkate alınmış mıdır? (örn. sen-siz ilişkisi)	Evet
2) Telaffuz ve vurgulama	
- Telaffuz ve vurgulama ile ilgili sorunlar sistematik bir şekilde konu edilmiş midir?	Hayır
- Karşıtsal zor sesler özellikle dikkate alınmış mıdır?	Hayır

- Vurgu yardımı yapılmış mıdır? (örn. renk, koyu yazma)	Hayır
3) Ses kayıtları	
- Kayıtlar gerçek hayattaki gibi mi?	Ses kaydı bulunmamakta
- Dil çeşitlilikleri de var mı? (örn. farklı konuşmacılar, muhtemel farklı diyalektler)	Ses kaydı bulunmamakta

f) Dil Bilgisi

- Metinler gramer yapısı dikkate alınarak mı yapılandırılmış?	Hayır
- Metinler iletişimsel bakış açısına göre mi seçilmiş?	Hayır
- Ders kitabı içerisinde sistematik bir dil bilgisi ilerleyişi var mı? İletişimsel dilbilgisi de dikkate alınmış mı?	Hayır
- İlerleme yatay mı, dikey mi?	Belirsiz
- Dilbilgisel sorunlar tekrarlanıp detaylandırılıyor mu?	Hayır
- Ders kitabında dilbilgisel bir sistematik bakış var mıdır? (özellikle başlangıç düzeyi için)	Hayır
- Ders kitabı genel ve ayrıntılı bir dil bilgisel temsile gönderme yapıyor mu?	Hayır
- Almanca ders kitabındaki yapılar aynı ana dildeki gibi bir ders gibi anlatılıp inceleniyor mu?	Hayır
- Bu esnada öğrencilerin bildikleri dilbilgisel bir teori kullanılıyor mu?	Hayır
- İlk kez kullanılıyorsa, dilbilgisi kavramları açıklanıyor mu?	Hayır
- Dilbilgisi kuralları veriliyor mu? Örneklerle ve ana dil ile karşılaştırılarak?	Hayır

g) Alıştırmalar

1) Talimatlar	
- Talimatlar açık mı?	Evet
- Talimatlar hangi dilde yazılmış	Almanca
- Öğrencilere nasıl hitap ediliyor? (sen/siz)	Sen
2) Beceriler	

- Tüm beceriler eşit düzeyde yer almakta mı?	Kısmen
3) Alıştırma Tipleri	
- Hangi alıştırma tipleri yer almakta?	Boşluk doldurma, doğru/yanlış, Konuşma, yazma, soru/cevap vb.
- Alıştırmalar sistematik bir şekilde kurgulanmış mı?	Hayır
1. Anlama (dinleme-okuma)	Hayır
2. Geri bildirim (konuşma-yazma)	Hayır
3. Önceden verilmiş roller ve durumlara göre konuşma ve yazma	Hayır
4. Serbest ifade (yazılı ve sözlü)	Hayır
4) Alıştırma Şekilleri	
- Alıştırma şekilleri çeşitlendirilmiş mi?	Kısmen
- Yaratıcı alıştırmalar vurgulanmış mı?	Hayır
- Alıştırmalar birlikte çalışmayı özendiriyor mu? Eşli veya grup çalışmaları var mı?	Hayır/Kısmen
- Alıştırmalar özerk öğrenme ve çalışmayı teşvik ediyor mu?	Hayır
5) Bağlantı	
- Metin kısmı, dilbilgisi ve alıştırma kısmı arasında dilsel ve konu açısından bir bağlantı var mı?	Hayır
6) Bölümleme	
- Heterojen gruplar içerisinde bir bölümleme yapmak için yeterince farklı türde alıştırmalar var mı?	Hayır
7) Tekrar	
- Sistematik tekrarlar var mı?	Hayır
- Yeteri kadar alıştırma seçeneği var mı?	Kısmen

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Adı geçen kataloğa istinaden yapılan incelemede elde edilen bulgular; ders kitabının yapısı, sayfa düzeni, müfredatla uyumluluk, içerik - ülke bilgisi, dil, dil bilgisi ve alıştırmalar, başlıkları altında gösterilecek ve değerlendirilecektir.

Ders Kitabının Yapısı

Yapılan incelemede ders kitabında çeşitli metinlerin bulunduğu belirlenmiştir. Mutlaka bulunmalı başlığı altında metinlerin yanı sıra bir çalışma kitabının da entegre olarak bulunduğu görülmektedir. Buna rağmen ilgili kriterlerde mutlaka bulunması gereken ders kitabının içerisinde veya ayrı olarak "dilbilgisi kısmı" bulunmamakta, kelime dizinine ve ses kaydına rastlanılmamaktadır.

Bunun yanı sıra ders kitabı ile ilgili içerisinde transkripsiyonların, alıştırmaların, oyunların, resimlerin ve materyallerin bulunması gereken herhangi bir öğretmen el kitabının olmadığı tespit edilmiştir. Gerçek hayattan kesitlerin veya şarkıların vb. olduğu ekstra ses kayıtlarının yanı sıra ekstra herhangi başka bir materyal da bulunmamaktadır. Gerek ders kitabında gerekse alıştırma kitabında yer alan alıştırmaların çözümlerinin olmadığı görülmektedir. Sınavlar ise sadece ünite sonlarında yer almakta ve bunların cevapları da bulunmamaktadır.

Sayfa Düzeni

Dış görünüşsel dizgi incelendiğinde çok etkili olduğu söylenemez. Gerek numaralandırmalardaki düzensizlikler gerekse bazı başlıkların çok sıkışık ve karmaşık olmasını bunun nedenleri arasında sayabiliriz. Sayfa ve ünite dizaynları da birbirleriyle tutarlı değildir. Fotoğraf ve çizimleri içeren grafik dizayn da motive edici değildir. Çizim ve fotoğrafların çoğunun anlaşılmasında ve net olmaması bunun nedeni olarak gösterilebilir. Ders kitabının materyallerinin dayanıklı olmadığı anlaşılmaktadır. Ders kitabındaki resim ve metinlerin birbirleriyle alakalı ve uyumlu oldukları da görülmektedir.

Müfredatla Uyumluluk

Almanca ders müfredatı incelendiğinde dört temel becerinin yanı sıra kültürel ve iletişimsel olarak da ilgili seviyede ve yeterli olması amaçlanmaktadır. Ders kitabı genel olarak müfredatın yükümlülük ve gereksinimlerini yerine getirirse de özellikle dinleme kayıtlarının olmamasından dolayı bir eksiklik söz konusudur. Her ne kadar diğer becerilere yer verilse de dinleme materyallerinin olmaması bu uyumluluğu bozmaktadır.

İçerik - Ülke Bilgisi

Ders kitabının içeriğinin ülke bilgisi açısından değerlendirilmesi neticesinde ülke bilgisi ile ilgili metinlerin yer aldığı görülmektedir. Metinlerin konu ile ilgili, objektif, yaş grubuna uygun, dengeli, soruna yönelik ve karşılaştırmalı kültür bakış açısının dikkate alınarak hazırlandığı açıkça görülmektedir. Çeşit açısından zengin olmaması ve çok da eğlenceli olmaması da dikkat çekmektedir.

Ders kitabında yer alan insanların öğrencilerin kendilerini özdeşirebilecekleri kişiler olmadığı ve çok da ilgilerini çekebilecek karakterler de olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ders kitabında kadın ve erkeklere eşit düzeyde yer verildiği, kadınların sadece ev hanımı olarak gösterilmesi gibi klişelerden kaçınıldığı da tespit edilmiştir.

Şehir ve köydeki hayatın kısmen gösterildiği ders kitabında; ailedeki, iş yerindeki, okuldaki ve boş zamanlardaki hayatın konu edildiği görülmektedir. Tümü olmasa da kısmen toplumun farklı kesimlerinden farklı tabakalarından insanların yer aldığı Deutschstube aldıkları ders kitabında Almanca konuşulan tüm ülkelerin günlük yaşam kültürlerine yer verilmediği belirlenmiştir.

Ders kitabı coğrafya ve ekonominin sunulması ile ilgili (arazi türlerinin çokluğu, endüstri

vb.) harita ve fotoğrafları içermemektedir. İncelenen ders kitabında Almanca konuşulan ülkelerin farklı siyasi sistemlerinin, farklı ekonomik sistemlerinin ve yaşam şartlarının tanıtılmadığı; çevre ile ilgili sorunlar, iş hayatı, bilgisayar toplumu vb. güncel konulara yer verilmediği görülmektedir. Buna karşın bayramların, gelenek ve göreneklerin tanıtıldığı; sanat, müzik, tiyatro ve filmlerin yeterli ölçüde konulara dâhil edildiği ve gençlik ve alternatif kültüre de kısmen yer verildiği belirlenmiştir.

Edebiyat eserlerinin tanıtılması kapsamında sadece Bremen Mızıkacıları hikâyesinin ders kitabında yer aldığı söylenebilir. Önemli tarihi bilgilere rastlanmayan kitapta Almanca konuşulan ülkeler ile kişinin kendi ülkesi

arasındaki özel ilişkiler tartışılmamakta ve özellikle dini bayramlar boyutunda kişi kendi ülkesinin gelenek ve görenekleri konusunu Almanca ifade edebilme becerisini kazanabilmektedir.

Dil

Standart dille uyumluluk çerçevesinde incelendiğinde; ders kitabının sokak dili, gençlik dili, reklam dili, alan dili ve edebiyat dili gibi dil çeşitlilikleri ile ilgili örneklere yer vermediği; gerçek hayattaki gibi bir dil kullanılmadığı; ilgili dilin dinlenmesi, okunması, konuşulması ve yazılması ile ilgili yeterli materyal bulundurmadığı; metinlerin birbirleri ile bağlantılı olmadığı; metinlerin dilin duygusal olanaklarına yer vermediği; sözcük ve ifadelerin yeterince açıklanmadığı ve kolay öğrenme amacıyla dilsel akrabalıkların da kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Farklı dil işlevlerinin kısmen tespit edildiği ders kitabında yaratıcı bir çalışmanın sürdürülmesine de (tartışma vb.) yine kısmen teşvik ediliyor.

Ders kitabı buna karşın diyaloglar, anlatıcı metinler gibi metin türlerinde çeşitlilikleri içermekte; ders kitabının dili o anki duruma uygun; önemli konuşma durumları ise diyaloglarla verilmekte ve sen-siz ilişkisi gibi kültürel-dilsel farklılıklar dikkate alınmıştır.

Telaffuz ve vurgulama açısından bakıldığında ise; telaffuz ve vurgulama ile ilgili sorunların, karşıtsal zor seslerin hiç konu edilmediği, renk, koyu yazma gibi vurgularla vurgu yardımı yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ses kayıtları bağlamında ise herhangi bir ses kaydına rastlanmadığı için bir araştırma yapılamamıştır.

Dil Bilgisi

Stockholm kriterler kataloğuna göre dilbilgisi açısından yapılan incelemeye göre ders kitabının metinlerinin gramer yapısı dikkate alınarak yapılandırılmadığı, metinlerin iletişimsel bakış açısına göre seçilmediği, kitapta sistematik bir dil bilgisi ilerleyişi olmadığı, dilsel sorunların tekrarlanıp detaylandırılmadığı, dilbilgisine sistematik bir bakışın olmadığı, ders kitabının genel ve ayrıntılı bir dilbilgisel temsile gönderme yapmadığı, yapıların aynı ana dildeki gibi bir ders gibi anlatılıp incelenmediği, bu esnada öğrencilerin bildikleri dilbilgisel bir teori kullanılmadığı, dilbilgisi kavramlarının açıklanmadığı ve dilbilgisi kurallarının örneklerle ve ana dil ile karşılaştırılarak verilmemesi görülmekte, ayrıca dil bilgisi ilerlemesinin dikey mi yatay mı olduğunun ise belirsiz olduğu anlaşılmaktadır.

Alıştırmalar

Adı geçen Stockholm kriterler kataloğunda alıştırmalar yedi alt başlık altında yer almaktadır ve bu başlık altında da hepsi yer alacaktır.

Talimatlar açısından değerlendirildiğinde; ders kitabında yer alan araştırmaların talimatlarının açık, net ve anlaşılır olduğu, talimatların hedef dilde (Almanca) yazıldığı ve öğrencilere “sen” dili ile hitap edildiği tespit edilmiştir.

Beceriler açısından bakıldığında ise; tüm becerilere yer verilmeye çalışıldığı fakat konuşma becerisinin daha az yer tuttuğu, dinleme becerisine ise kitapta yer almasına rağmen ses materyalinin olmamasından dolayı hiç yer verilmediği belirlenmiştir.

Alıştırma tipleri bağlamında ise; boşluk doldurma, doğru/yanlış, konuşma, yazma, soru/cevap gibi alıştırmaların yer aldığı görülmektedir. Buna karşın alıştırmaların; anlama, geri bildirim, önceden verilmiş roller ve ilgili duruma göre konuşma ve yazma ile yazılı ve sözlü serbest ifade şeklinde sistematik bir şekilde kurgulanmadığı anlaşılmaktadır.

Alıştırma şekilleri açısından ise; yaratıcı alıştırmaların vurgulanmadığı, eşli veya grup çalışmalarına kısmen yer verilse de alıştırmaların birlikte çalışmayı çok

özendirmediği, alıştırmaların özerk öğrenmeyi ve çalışmayı teşvik etmediği de görülmektedir.

Bağlantı açısından bakıldığında; metin kısmı, dilbilgisi ve alıştırma kısmı arasında dilsel ve konu açısından bir bağlantı olmadığı söylenebilir.

Bölümleme konusunda ise; özellikle heterojen gruplar içerisinde bir bölümleme yapmak amacıyla farklı türlerde alıştırmaların olmadığı da belirlenmiştir.

Tekrarlar bağlamında incelendiğinde ise; sistematik tekrarların olmadığı görülmekte ve yeteri kadar alıştırma seçeneğinin de Deutschstube adlı ders kitabında kısmen yer aldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ

Stockholm Kriter Kataloğuna istinaden yapılan inceleme sonucunda; ders kitabının yapısı başlığı altında toplamda üç kriterin yerine getirildiği, yedi kritere ise rastlanmadığı tespit edilmiştir. Sayfa düzeni konusunda bir kriterin olumlu olduğu, dört kriterin ise beklentilere karşılık vermediği görülmüştür.

Müfredata genel olarak bağlı kalınsa da ses kayıtlarının olmamasının büyük bir eksiklik olduğu anlaşılmıştır. İçerik-Ülke Bilgisi başlığı altındaki toplam 27 kriterden 11 kriter “evet”, 7 kriter “hayır” ve 9 kriter ise “kısmen” başlığı altında sıralanmıştır. “Dil” ile ilgili yer alan 19 kriterden beşi olumlu şekilde yer alırken, on iki kriter olumsuz olarak karşımıza çıkmış ve iki kriter de kısmen yerine getirilmiştir. Dil bilgisi açısından cevabı istenen toplam on bir kriterin tamamı yerine getirilmemiştir. Son kriter başlığı olan “alıştırmalar” başlığındaki cevabı aranan toplam 15 kriterin sadece bir tanesinin yerine getirildiği, üç tanesinin kısmen yerine getirildiği ve on bir tanesinin ise yerine getirilmediği tespit edilmiştir.

Tüm kriterlere topluca bakıldığında ise toplam 78 kriterden 43 tanesinin yerine getirilmediği, 14 tanesinin kısmen yerine getirildiği ve 21 tanesinin ise tam anlamıyla yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Bu da toplamda %16.38’lik bir olumlu durum ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki hesaplamalardan da anlaşılacağı üzere ilgili ders kitabı; kriterlerin %83.62’sini karşılamadığı, kısmen şeklindeki belirlemeleri olumlu olarak hesaba katılması durumunda bile %72.07’sini karşılamadığı görülmektedir.

Bu analizler neticesinde Deutschstube adlı Almanca ders kitabının uluslararası standartlar gereği kriterleri yerine getiremediği sonucuna varılmıştır. İletişimsel yöntemin olmazsa olmazı durumundaki dört temel dil becerisinin yukarıda belirtilen eksiklikleri de olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmıştır.

Kitabın kapağında ders kitabı mı çalışma kitabı mı olduğu konusunda hiçbir bilgi yer almamaktadır. Kitabın aslında hem ders hem de çalışma kitabına sahip olduğu ancak içindekiler kısmında anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra içindekiler kısmında ve kitabın birçok noktasında yazım, noktalama ve sınıflandırma konusunda bir tutarsızlığın olması, yazı karakterlerinden sonra birçok yerde boşluk bırakılmaması, Almancada olmamasına rağmen “İ” harfinin çeşitli yerlerde (sayfa 85, 144 gibi) olması, sayfa 157’de “Grammatikübersicht” kısmında 5 ve 6’dan sonra 8’e geçilmesi, sayfa 86’daki “eineText” ifadesi gibi bariz dilbilgisi hatalarının yapılması ve kaynakça kısmının oldukça düzensiz olması gibi bariz hatalar ilgili ders kitabının tashihi konusunda gerekli özenin gösterilmediğinin açık bir göstergesidir.

Araştırma sürecince değinilen ve tespit edilen bu eksiklikler dikkate alındığında ve bu alanda yazılmış olan uluslararası düzeyde ve dünya çapında bilinen Langenscheidt, Klett, Hueber, Cornelsen gibi yayınevleri tarafından yayınlanan

kitaplar da göz önüne alındığında Almancanın öğretilmesine yönelik hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmış olan “Deutschstube” adlı Almanca ders kitabının gerekli kriterleri yeteri kadar sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Tahsin (1996). *Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış*. Ankara: Orsen.
- Aktaş Tahsin (2005). Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1). 89-100.
- Bolat, Salih (1996). Eğitim Örgütlerinde İletişim: H. Ü. Eğitim Fakültesi Uygulaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12. 75-80.
- Doğan, Mehmet (1996). Yabancı Dil Öğrenimi ve Yabancı Dilde Öğretim. *Bilge Dergisi*, 10. 11-14.
- Oğuzkan, A.Ferhan (1974). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güneş, Firdevs (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Gür, Ömer (2004). *Avrupa Ortak Kriterleri Çerçevesinde Türkiye’de Yetişkinlere Yönelik Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kalkan, Hasan Kazım (2016). *Almanya’da ve Türkiye’de Ortaöğretimde Okutulan Ders Kitaplarına Edebiyat Didaktiği Açısından Bir Yaklaşım*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, Muhammet (2019). “Dil-Kültür İlişkisi Bağlamında Yabancı Dil Eğitiminde Kültür Aktarımının Önemi Üzerine Kuramsal Bir Araştırma”. *Theory and Practice in Education*. Ed. N. Akpınar Dellal, S. Koch, W. Stankowski. Düsseldorf: Lambert Academic Publishing LAP. 506-517.
- Krumm, Hans Jürgen u.a. (1985). *Stockholmer Kriterienkatalog zur Beurteilung von Lehrwerken des Faches Deutsch als Fremdsprache in den nordischen Ländern*. Stockholm: Universität Uppsala/ Goethe-Institut.
- Küçükahmet, Leyla (2011). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Oruç, Nesrin/ Yavuz, Berna (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Ders Kitabı Seçimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27). 398-407.
- Şahin, Tuğba Yanpar/ Yıldırım, Soner (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TDK (1992). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalçın, Saba (1994). *Metinden Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Ders Kitabının Öğrenci Erişimine Etkisi*. (Doktora tezi) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yalın, Halil İbrahim (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yelken, Tuğba Yanpar (2009). Öğretmen Adaylarının Portfolyoları Üzerinde Grup Olarak Yaratıcılık Temelli Materyal Geliştirmenin Etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34(153). 83-98.